'Laat mensen zelf bepalen wat er met hun belastinggeld gebeurt'

Steven van Eijck: fiscaliteit moet spiegel van de samenleving zijn en dat is niet meer zo

Rob de Lange
Amsterdam

Voorzitter Steven van Eijck (58) van de Maatschappelijke Alliantie wil meer 'geefgeld' de samenleving in laten stromen. Zijn stichting brengt filantropische organisaties en een aantal familiefondsen in contact met het bedrijfsleven en overheid.

Oud-staatssecretaris van Financiën Steven van Eijck brengt op verzoek van premier Rutte vermogensfondsen en bedrijfsleven bij elkaar rond grote maatschappelijke thema's.
FOTO: JEROEN OERLEMANS

V Hoe belangrijk vindt u de opkomst van het impactbeleggen, het streven om maatschappelijke problemen op te lossen met privaat geld en daar ook rendement uit te halen?
'Uitermate belangrijk. Jarenlang hebben bedrijven het gehad over maatschappelijk verantwoord ondernemen, het wordt tijd dat begrip naar de achtergrond te schuiven. De volgende stap is transparantie, impact aantonen en door de onzin heen kijken. Bedrijven en investeerders die nu niet duurzaam werken, hebben wat uit te leggen.'

V Begint het onderscheid tussen filantropie en impactbeleggen te vervagen?
'Er ontstaan allerlei tussenvormen: van filantropie tot en met impactbeleggingen. Dat komt doordat de agenda's van overheid, bedrijfsleven en filantropie synchroon beginnen te lopen.'

V Wat is de houding van de fondsen waar u mee te maken heeft?
'Filantropie was altijd gericht op "geefgeld", maar bij het merendeel van de fondsen is dat heel sterk gewijzigd met het accent op impact investment. Dat betekent in veel gevallen een hoger rendement. Het blijven ondernemers. Ik weet een voorbeeld van een ondernemer die zo succesvol is met zijn investeringen van een paar ton in goede doelen, dat hij het voor ettelijke miljoenen heeft weten te verkopen en iets nieuws is begonnen.'

V Gaat deze ontwikkeling niet ten koste van traditionele goededoelenstichtingen?
'Zeker niet. We hebben beide soorten organisaties hard nodig.'

Van Eijck, die oud-staatssecretaris van Financiën is en acht jaar de landelijke organisatie van huisartsen voorzat, werd door premier Mark Rutte gevraagd een plan te maken voor het structureel aan elkaar koppelen van vermogensfondsen, bedrijfsleven en kabinet rond grote maatschappelijke thema's. Daarop is begin 2015 de stichting Maatschappelijke Alliantie opgericht, waarin onder andere wordt bekeken welke fiscale aanpassingen nodig zijn om meer geefgeld de samenleving te laten instromen.

Vorige week is een nieuwe stap gezet. 'We hebben met VNO-NCW, vijf ministeries en de familiefondsen afgesproken een investeringsfonds te starten, het Sustainable Development Goals Impact Fund', zegt Van Eijck. 'De komende vijf jaar wordt daar jaarlijks €40 mln in gestopt. Het initiatief ligt bij de fondsen, het bedrijfsleven sluit aan, de overheid pas in laatste instantie.'

V Geeft u eens een voorbeeld.
'Philips wil zo'n 190.000 klinieken in Afrika bouwen. Op al die locaties levert Philips schoon water en zonne-energie. Dat is voor sommige fondsen razend interessant. Als dat eenmaal loopt kun je met het kabinet naar de Wereldbank gaan om het op te schalen. Dan heb je impact.'

V Dus vooral projecten in de derde wereld?
'Nee. Veel thema's zijn ook in Nederland essentieel. We doen heel veel op het gebied van traumaverwerking bij vluchtelingen, opleiding of werktrajecten. Niet veel mensen weten het — en de fondsen lopen er niet mee te koop — maar bijvoorbeeld de Augeo Foundation van Kruidvat investeert met enkele anderen meer in het aanpakken van kindermishandeling dan de overheden.'

> 'Het fonds van Kruidvat en enkele anderen investeren meer in de aanpak van kindermishandeling dan de overheden'

V Hoe gaat u dit plan uitwerken?
'Met Jan Peter Balkenende, bestuursvoorzitter van de Alliantie, ga ik de komende maanden alle nieuwe bewindspersonen langs om te kijken welke projecten we nog meer kunnen opstarten.'

V En die gaan ook financieel rendement opleveren?
'Niet altijd, maar in sommige gevallen is het mogelijk'.

V Is de urgentie groot?
'Heel groot. We leven in een veranderend tijdperk in plaats van een tijdperk van verandering. Iedereen voelt dat het niet goed gaat. Het wordt tijd voor een enorme sprong voorwaarts. Door klimaatverandering en de migratieproblematiek verandert de maatschappij dramatisch. Bestaande besturingsmethodes worden onhoudbaar. Het kraakt in sociale zekerheid, in wetgeving, fiscaliteit, maar ook in mobiliteit.'

V Hoe ziet u het kraken?
'Ik geef een voorbeeld. Bij de automobilist wordt jaarlijks €20 mrd geheven. Slechts €7 mrd daarvan vloeit terug naar het verkeer, met de rest worden drie departementen overeind gehouden. De relatie tussen burger en overheidsdienst is verdwenen en daardoor neemt het vertrouwen in de overheid hard af. Fiscaliteit dient een spiegel van de samenleving te zijn en dat is niet meer zo.'

V Wat stelt u voor?
'Je bent als burger overgeleverd aan wat de overheid besluit. Belastinggeld is één grote hoop. Ik stel iets revolutionairs voor. Geef de burger en ondernemer meer ruimte om zelf te bepalen wat er met hun belastinggeld gebeurt. Noem het impactbeleggen op individueel niveau.'

V Dat klinkt wel erg revolutionair.
'Uitvoeringstechnisch moeilijk, hoor ik Den haag al roepen, maar het beantwoordt veel beter aan de maatschappij die we aan het worden zijn. Premier Rutte heeft me verteld dat hij aanpassingen aan het fiscale systeem topprioriteit vindt. Let op mijn woorden: het komend kabinet gaat het nodige aanpakken.'